

RASKE FJED. TI ARBEJDENDE KVINDERS LIVSERINDRINGER. Ved P. S. (Jespersen og Pios Forlag. København 1932. 116 Sider).

Efter Forbillede af »Tre Danske Arbejderes Livserindringer«, der i 1925 blev udgivet af Arkivar *Bertolt*, har en anonym Udgiverinde samlet disse ti Autobiografier, og Resultatet er blevet en meget interessant Bog. Det er et levende Sceneri, en broget Række Billeder af det virkelige Liv, og desuden en historisk Skildring, idet man paa mange Punkter kan mærke, at Arbejdernes Kaar forbedres og Fortidens Misforhold afhjælpes; og Skildringen er ægte, uden noget Forsøg paa at pynte eller overdrive.

Seks af Kvinderne har selv nedskrevet deres Bidrag, og Udgiveren har kun korrigeret Stavningen; de fire andre har dikteret deres Fortælling, een til en Datter, de tre til Udgiveren. Som Helhed er Fortællingerne velskrevne, saa at de maa hidrøre fra velbegavede Kvinder, og Udgiveren behøvede ikke at have undskyldt, at hun ikke har strøget ubehjælpssomme Skildringer og kedelige Forklaringer. Navnene og enkelte andre Ting er forandrede for at dække Anonymiteten, noget som vistnok skulde være gennemført lidt stærkere for Arbejdsgivernes Vedkommende.

Man faar et levende Indtryk af baade Arbejdsliv og Hjemliv m. m.; Socialøkonomer som saadanne vil naturligvis især interessere sig for Forholdet til Arbejdsgiveren, til Formanden og til Kammeraterne, og saa for selve Arbejdet. Man præsenteres for gode og mindre gode Herskaber, gode og mindre gode Arbejdsgivere; flere Gange omtales en nær personlig Tilknytning til Herskaberne eller deres Børn, fortsat mange Aar efter at Pladsen er forladt; og selv til ret store Arbejdsgivere kan der være et hyggeligt, personligt Forhold; under en Lockout var der en Arbejdsgiver, som understøttede en af sine Arbejdskere, som det kneb særlig for. Ofte omtales Løn-satser og Glæde over deres Stigning.

Skiften Plads spiller en saa stor Rolle, at man næsten faar Lyst til at lave en Statistik over, hvor mange Arbejdsgivere hver har haft i Løbet af en vis Aarrække; det berøres baade for Kvinderne selv, for deres Fædre og for deres Mænd. De unge skifter for at lære nye Forhold at kende; de ældre mister en Plads og maa flytte med hele Familien, med Knæk i Børnenes Skolegang. Man læser om Fortidens lange Arbejdsdag, op til 14 Timer i Butiker, og om Tjenestepigernes ringe Frihed. Om Natarbejde siger en, at det ikke generede hende, naar det var regelmæssigt, men nok, naar hun skiftevis havde Dag- og Natarbejde en Uge ad Gangen. Man præsenteres for hygiejniske Regler, der ikke blev overholdt; paa en kemisk Fabrik med stærkt lugtende Vædsker tillod Sundhedspolitiet ikke nogen enkelt at vedblive med det usunde Arbejde i mere end 3 Aar, men Fortælleren blev der i 11 Aar; Vædskerne aad Huden, saa der maatte bruges Glycerin i Massevis. Brillen, der skulde beskytte Øjnene under Arbejde med stærke Kryderier, laa i Skuffen.

Undertiden er Arbejdet et saadant Slid, at det tager paa Nerverne; en havde ikke Appetit til at spise, før hun havde hvilet et Par Timer efter Hjemkomsten. Hertil kom undertiden en uhyre Anspændelse med at faa Pengene til at slaa til, og med at skaffe sig nyt Arbejde, naar det forrige slap op. Arbejdsanvisningskontorernes mulige Favorisering af enkelte Arbejdere antydes. Mærkelige Beskæftigelser omtales, f. Eks. at hente ældre

RASKE FJED. TI ARBEJDEDE KVINDERS LIVSERINDRINGER. Ved P. S. (Jespersen og Pios Forlag. København 1932. 116 Sider).

Efter Forbillede af »Tre Danske Arbejderes Livserindringer«, der i 1925 blev udgivet af Arkivar *Bertolt*, har en anonym Udgiverinde samlet disse ti Autobiografier, og Resultatet er blevet en meget interessant Bog. Det er et levende Sceneri, en broget Række Billeder af det virkelige Liv, og desuden en historisk Skildring, idet man paa mange Punkter kan mærke, at Arbejdernes Kaar forbedres og Fortidens Misforhold afhjælpes; og Skildringen er ægte, uden noget Forsøg paa at pynte eller overdrive.

Seks af Kvinderne har selv nedskrevet deres Bidrag, og Udgiveren har kun korrigeret Stavningen; de fire andre har dikteret deres Fortælling, een til en Datter, de tre til Udgiveren. Som Helhed er Fortællingerne velskrevne, saa at de maa hidrøre fra velbegavede Kvinder, og Udgiveren behøvede ikke at have undskyldt, at hun ikke har strøget ubehjælpssomme Skildringer og kedelige Forklaringer. Navnene og enkelte andre Ting er forandrede for at dække Anonymiteten, noget som vistnok skulde være gennemført lidt stærkere for Arbejdsgivernes Vedkommende.

Man faar et levende Indtryk af baade Arbejdsliv og Hjemliv m. m.; Socialøkonomer som saadanne vil naturligvis især interessere sig for Forholdet til Arbejdsgiveren, til Formanden og til Kammeraterne, og saa for selve Arbejdet. Man præsenteres for gode og mindre gode Herskaber, gode og mindre gode Arbejdsgivere; flere Gange omtales en nær personlig Tilknytning til Herskaberne eller deres Børn, fortsat mange Aar efter at Pladsen er forladt; og selv til ret store Arbejdsgivere kan der være et hyggeligt, personligt Forhold; under en Lockout var der en Arbejdsgiver, som understøttede en af sine Arbejdskere, som det kneb særlig for. Ofte omtales Løn-satser og Glæde over deres Stigning.

Skiften Plads spiller en saa stor Rolle, at man næsten faar Lyst til at lave en Statistik over, hvor mange Arbejdsgivere hver har haft i Løbet af en vis Aarrække; det berøres baade for Kvinderne selv, for deres Fædre og for deres Mænd. De unge skifter for at lære nye Forhold at kende; de ældre mister en Plads og maa flytte med hele Familien, med Knæk i Børnenes Skolegang. Man læser om Fortidens lange Arbejdsdag, op til 14 Timer i Butiker, og om Tjenestepigernes ringe Frihed. Om Natarbejde siger en, at det ikke generede hende, naar det var regelmæssigt, men nok, naar hun skiftevis havde Dag- og Natarbejde en Uge ad Gangen. Man præsenteres for hygiejniske Regler, der ikke blev overholdt; paa en kemisk Fabrik med stærkt lugtende Vædsker tillod Sundhedspolitiet ikke nogen enkelt at vedblive med det usunde Arbejde i mere end 3 Aar, men Fortælleren blev der i 11 Aar; Vædskerne aad Huden, saa der maatte bruges Glycerin i Massevis. Brillen, der skulde beskytte Øjnene under Arbejde med stærke Kryderier, laa i Skuffen.

Undertiden er Arbejdet et saadant Slid, at det tager paa Nerverne; en havde ikke Appetit til at spise, før hun havde hvilet et Par Timer efter Hjemkomsten. Hertil kom undertiden en uhyre Anspændelse med at faa Pengene til at slaa til, og med at skaffe sig nyt Arbejde, naar det forrige slap op. Arbejdsanvisningskontorernes mulige Favorisering af enkelte Arbejdere antydes. Mærkelige Beskæftigelser omtales, f. Eks. at hente ældre

Damer fra Selskab (ved Fortællerens Fader). Men trods alt Slid mærkes der ofte Glæde over selve Arbejdet.

I et Forord til Bogen betegner Højskoleforstander, cand. polit. *Hj. Gammelgaard* disse Kvinder som *Heltinder*, og med Rette; de tager Byrderne op med stor Frimodighed og Energi; saaledes baade overfor Arbejdsløshed og Sygdom, hvilket sidste der meget ofte fortælles om. *Hjælpsomheden* overfor Kammerater gaar undertiden saa vidt, at man tager et Parn i Pleje gratis, endog med Fare for at blive mistænkt for selv at have faaet det Barn udenfor Ægteskab.

Heltinde-Naturen kommer ikke mindst frem hos de af Kvinderne, der har været gift. I Begyndelsen af Bogen faar man nærmest det Indtryk, at de fleste Ægteskaber er med brutale og drikfældige Mænd, men siden ser man ogsaa harmoniske Ægteskaber, hvor man trofast holder sammen gennem hele Livet. Drikfældige og ødsle Ægtemænd er der altsaa en Del af, men den nyere stærke Nedgang i Alkoholforbruget maa vel betyde, at tilsvarende Skildringer ad Aare ikke vil være saa plettede af Drik; det hører sikkert ogsaa Fortiden til, at en Bonde henviser en Karl til Kroen, da han bad om Lys og Varme paa Værelset, eller at det kan siges om et Teglværk, at der var det Skik, at man drak hele Lønnen op. Man læser endvidere om en brutal Ægtemand, der prygl Hustruens Børn af første Ægteskab. En af Fortællerne var standhaftig overfor en særdeles respektabel Frier, som hun var gode Venner med i 7 Aar, indtil han omsider friede for sidste Gang med Tilføjelse, at nu var der en anden, som han ellers ønskede; Fortælleren var Typograf med en god Løn, skriver om at der er saa mange ulykkelige Ægteskaber, og finder Erstatning for Familielivet ved at tage sig af sine Brødres Børn.

Enkelte meget fattige er der iblandt, navnlig Rengøringskone Maren Vest, der har en daarlig Mand, og som har en uendelig Række Fødsler, men ogsaa et stort Antal Dødsfald blandt disse Børn foruden anden Sygdom. Og dog ser man undertiden, at Moderens bedre Karakter faar Overvægten, saa at Børnene af en saadan Fader vokser op og bliver flinke. — Paa den anden Side er der en Del udenfor den egentlige Lønarbejderklasse, f. Eks. Formænd og Smaahandlende.

Man læser om strængt Børnearbejde paa den Tid, hvor det endnu var tilladt paa Fabriker, og om Børn, der kom ud at tjene; en fortæller, at hendes Fader kom ud at tjene, før han blev konfirmeret, men i hendes Moders Hjem ventede man til Konfirmationen, skønt de var meget fattige. Tre Gange læser man om Børnehjem; en var selv vokset op paa et Børnehjem, en fik et Barn anbragt paa et Hjem, og en fik Plads som Medhjælper; alle tre har en Del at kritisere, men flere af de paaklagede Forhold er sikkert forbedrede siden. Et Par Gange omtales Værgeraadet, begge Gange ret kritisk. Endvidere læser man om Skolegang, om Invalidere og Aldersrente, om Hjælpekasse og Fattigvæsen, om Selvmord og Selvmordsforsøg, om Skilsmisser m. m. Mange giver Udtryk for religiøs Interesse, men de kan godt samtidig være trofaste Medlemmer af Fagforening og Vælgerforening. Man læser om gode Præster, men ogsaa om en Præst, der er forbavsende uforstaaende og derfor haardhjertet; ligeledes om et Par Politibetjente, der bar sig ganske forkert ad.

Om Boligforholdene hedder det et Sted: »Da mine Forældre blev gift, kendte man ikke til Smaalejligheder. De maatte have et Værelse hos en anden Familie«. Dette er sikkert overdrevet, men tyder alligevel paa, at Fortiden kendte »Samboende Familier« i ret stor Udstrækning, noget som Københavns Kommune jo maatte ty til under Bolignoden, men som var meget uheldigt; det har ofte taget paa Nerverne, naar Husmødre havde fælles Køkken, og selv naar Samboforholdet ordnedes privat mellem nære Slægtninge, var der Vanskeligheder. — Gamle Københavnerne kan endvidere opfriske lidt Byhistorie om Vestervold og Filosofgangen m. m.

Alt i alt et broget Sceneri, som næsten hele Tiden fastholder Interessen, og hvor man kommer til at holde af mange af Personerne.

Jens Warming.

A. Rye Clausen: BIDRAG TIL EN RATIONEL BESTEMMELSE AF TIDSPUNKTET FOR FORNYELSEN ELLER ÆNDRINGEN AF ET PRODUCERENDE ANLÆG. Ingeniørvidenskabelige Skrifter B. Nr. 7. (I Kommission hos G. E. C. Gad. 34 Sider. Pris K. 1,50).

Der er det rigtige i Kravet om Teknokrati, at Ingeniører ved Løsning af økonomiske Problemer møder med en meget værdifuld Forudsætning, nemlig Skoling i eksakt Tænkning og Kendskab til det matematiske Formelapparat, som man paa Forhaand maatte vente, var en Styrke for den, der giver sig i Lag med nationaløkonomiske Opgaver. Ser vi blot paa Forholdene herhjemme, maa vi imidlertid konstatere, at der ingenlunde er noget intimt Samarbejde mellem Økonomer og Ingeniører. Fejlen ligger sikkert i nogen Grad hos Økonomerne, idet vi savner tilstrækkeligt Kendskab til Matematikken — et Savn, som formentligt bliver afhjulpet, naar den kgl. Anordnings Løfte om Matematikundervisningen engang bliver indfriet — men det bør ikke skjules, at adskillige Ingeniører ved Behandling af økonomiske Emner paa Forhaand afskærer sig fra at blive forstaaet af Økonomer ved at overlæsse deres Fremstilling med matematiske Formler. Anmelderen er saaledes ikke bange for at tilstaa, at han netop af denne Grund ikke turde binde an med en udførlig Afhandling om »Afskrivning paa tekniske Anlæg«, som Prof. P. O. Pedersen i 1929 offentliggjorde i »Polyteknisk Tidsskrift«.

Den foreliggende Afhandling af Ingeniør Rye-Clausen er derimod mere kæselig for dem, der har almindelige matematiske Forudsætninger. Forfatterens Udgangspunkt er Paastanden om, at Afskrivningen af Anlæg for en stadig fortsat Virksomhed maa være tilendebragt paa det Tidspunkt, da det koster lige saa meget at fortsætte med Brugen af det gamle Anlæg, som at forny det eller afløse det med et billigere producerende Anlæg. Ved endvidere at paastaa, at Produktionsudgifterne vil stige med Anlæggets Alder (paa Grund af forøgede Reparationer og mindre Nyttedevirkning), kan opstilles Formler, som giver det søgte Tidspunkt. Herved har forskellige Forhold Betydning, saasom det gamle Anlægs Værdi i Kassationsøjeblikket og Renteafkastens Størrelse; endvidere kan det nye Anlæg have en fra det gamle forskellige Anlægs kapital og »Aldersudgiftskurve«, ligesom der er en Sammenhæng mellem Aarsproduktionen og Udgifterne.

Foruden den matematiske Løsning af disse Opgaver har Forfatteren ved en Del Taleksempler lettet Forstaaelsen for den almindelige Læser.

Ligesaa betydningsfuldt det imidlertid er at kende den eksakte Løsning af